

Varsinais-Suomen ruokaketjun tulevaisuuskuva vuoteen 2035

Kyösti Arovuori

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Selvitys Varsinais-Suomen ruokaketjusta toteutettiin loppuvuodesta 2025 Valonian ja Pyhäjärvi-instituutin toimeksiantona osana Lähempää lautaselle -hanketta (1.5.2024-31.3.2026), joka on saanut EU:n maaseuturahoitusta Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta, jonka toimia hoitaa nykyään Lounais-Suomen elinvoimakeskus.

Sisällys

Johdanto	4
Varsinais-Suomen ruokaketjun nykytila	5
Alkutuotanto	5
Elintarviketeollisuus	7
Päivittäistavarakauppa, julkiset hankinnat sekä ravitsemistoimiala	9
Toimintaympäristö ja sen muutos	11
Skenaariot	15
Maatalous	15
Kysyntä	22
Työpaikat ja osaaminen	24
Yhteenveto	26
Keskustelu	26
Lähteet	29

Johdanto

Selvitys Varsinais-Suomen ruokaketjusta toteutettiin loppuvuodesta 2025 Valonian ja Pyhäjärvi-instituutin toimeksiantona. Selvityksen laati REINU econ Oy:n Kyösti Arovuori. Selvitystyössä keskityttiin luomaan Varsinais-Suomen merkittävimpien tuotantosuuntien tulevaisuuskuvia ja pohtimaan jatkuvasti muuttuvan toimintaympäristön vaikutuksia maakunnan ruokaketjun toimintaan. Selvitystyön pohjana toimivat monipuoliset kirjallisuus- ja tilastolähteet sekä marraskuussa 2025 järjestetyssä sidosryhmätyöpajassa kerätty materiaali. Näitä hyödyntäen laadittiin skenaariot ja toimenpide-ehdotukset tuleville vuosille. Selvitystyön päätavoitteena on toimia tietopohjana tuleville kehittämistoimille ja -hankkeille sekä antaa syötteitä esimerkiksi ruokaketjua koskeviin strategiaan linjauksiin.

Selvityksessä tarkastellaan Varsinais-Suomen ruokaketjun nykytilaa sekä muodostetaan raaka-aineen tarjontaketjuihin perustuva tulevaisuuskuva maakunnan ruokaketjun kehitykselle. Tarkastelun lähtökohtana on toteutunut rakennemuutos. Selvityksessä muodostetut kehityspolut kuvaavat Varsinais-Suomen ruokaketjun rakenteiden kehitystä tarkasteluun valittujen tekijöiden osalta. Selvityksessä tarkasteltuja muuttujia ovat esimerkiksi maatalousmaan käyttö, maataloustuotannon määrä, elintarviketeollisuuden toimipaikkojen kehitys, elintarviketeollisuuden työpaikkojen kehitys sekä koulutetun työvoiman määrä.

Alueellisesti rajatussa selvityksessä alkutuotanto ja raaka-aineen tarjontaketjut painottuvat suhteessa elintarviketeollisuuteen ja kulutukseen. Alkutuotanto ja etenkin sen raaka-ainevirrat ovat sidoksissa maatalousmaan käyttöön. Raaka-ainetta jalostava elintarviketeollisuus toimii osana kansallista ja kansainvälistä elintarvikemarkkinaa. Päivittäistavarakaupan keskusliikkeet ovat kotimaisen elintarvikeketjun keskeisin hankintaväylä, ja samaan aikaan myös ravintola- ja ruokapalvelutoimialan hankinnat ovat muuttuneet aikaisempaa kokonaisvaltaisemmiksi. Tästä syystä Varsinais-Suomen ruokaketju linkitetään selvityksessä osaksi kansallisia raaka-aineen tarjontaketjuja.

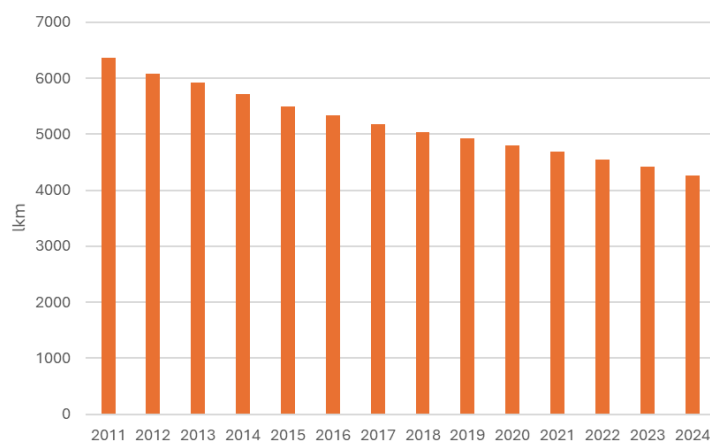
Selvityksen tavoitteena on kuvata Varsinais-Suomen ruokaketjun nykytila ja keskustella ruokaketjun toimintaympäristöstä sekä siinä tapahtuvista keskeisistä muutoksista. Muodostettujen kehityspolkujen tavoitteena on kuvata, miten ruokaketjun keskeiset rakenteet muuttuvat, jos vuodesta 2010 toteutunut kehitys jatkuu trendinomaisena vuoteen 2035.

Varsinais-Suomen ruokaketjun nykytila

Alkutuotanto

Varsinais-Suomen alkutuotanto painottuu kasvintuotantoon. Kolme neljäsosaa maakunnan maataloista harjoittaa päätuotantosuuntanaan kasvinviljelyä tai muuta kasvintuotantoa. Viisi prosenttia tiloista harjoittaa nautakarjataloutta, kolme prosenttia siipikarjataloutta ja kaksi prosenttia sikataloutta. Maakunnan merkitys korostuu kasvintuotannossa maatalousmaan suhteellisesti suuren osuuden seurauksena.

Tilojen lukumäärällä tarkasteltuna maatalouden rakennemuutos on Varsinais-Suomessa edennyt samaa vauhtia koko maan keskimääräisen rakennemuutoksen kanssa. Maakunnan maatalojen lukumäärä on laskenut vuodesta 2010 lähtien keskimäärin noin kolme prosenttia vuodessa (Kuvio 1).

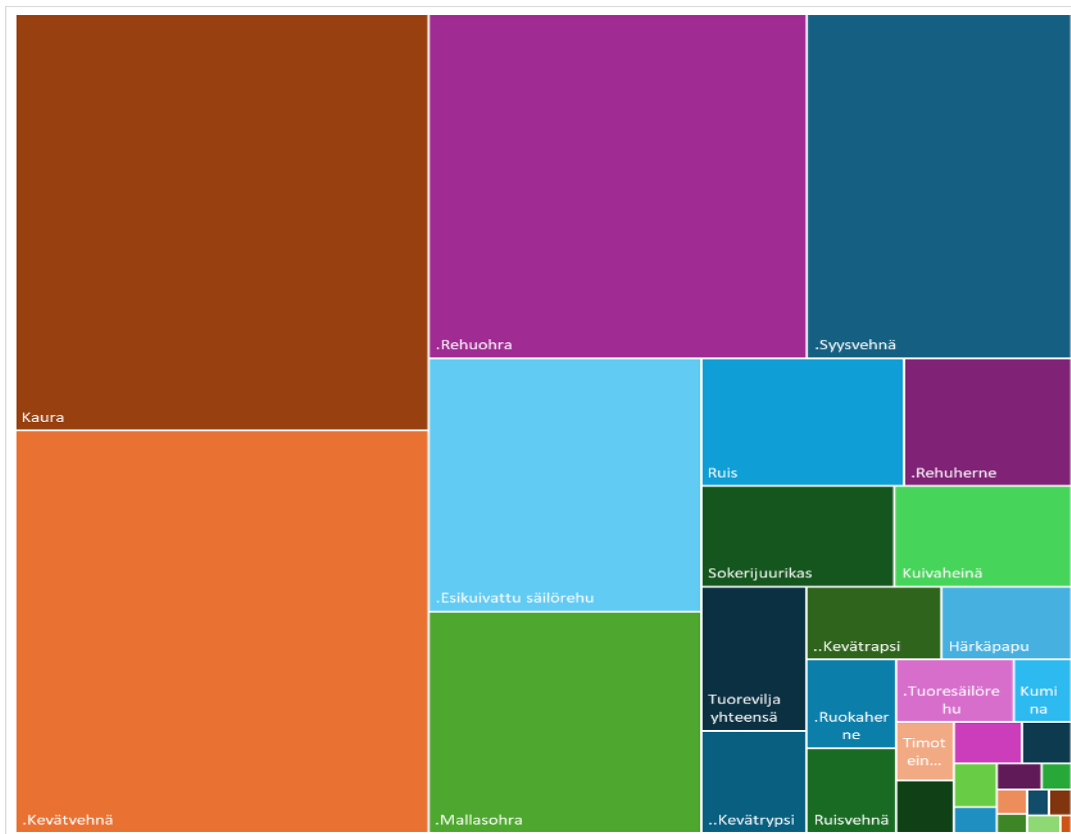

Kuvio 1. Maatalojen lukumäärä Varsinais-Suomessa (Lähde: Luonnonvarakeskus)

Varsinais-Suomen ominaispiirteiden seurauksena maatalousmaan käyttö ja siinä tapahtuvat muutokset ovat keskeisin sektorin kehitystä ohjaava tekijä. Maatalousmaan käyttöä muuttamalla pystytään reagoimaan raaka-aineen kysynnässä tapahtuviin muutoksiin, maatalouteen kohdistuvien ympäristövaatimusten vahvistumiseen, ekosysteemipalveluiden tarjonnan kasvattamiseen sekä ilmastonmuutoksesta aiheutuvien tuotanto-olosuhteiden muuttumiseen.

Varsinais-Suomen maankäyttö painottuu viljaan ja muihin puitaviin kasveihin. Vuosittaisesta korjuualasta viljaa on vuosina 2023 ja 2024 ollut keskimäärin 78 prosenttia. Myös erikoiskasveja viljellään koko maan tasoon verrattuna suhteellisesti paljon. Maakunnan pellonkäytön kokonaisuudessa niiden osuus jää kuitenkin pieneksi (Kuvio 2).

Varsinais-Suomen maankäyttöä voidaan kehittää joustavasti sekä ympäristövaatimusten kiristymisen että raaka-aineen tarjontaketjujen näkökulmasta. Viljan suuri osuus nykyisessä pellonkäytöstä mahdollistaa viljelykiertojen vahvistamisen, kasvivalikoiman monipuolistamisen sekä erikoiskasvien tuotantoalan kasvattamisen. Tämän seurauksena uusien peltoviljelypohjaisiin raaka-aineisiin perustuvien tarjontaketjujen rakentaminen on maankäytön näkökulmasta mahdollista.

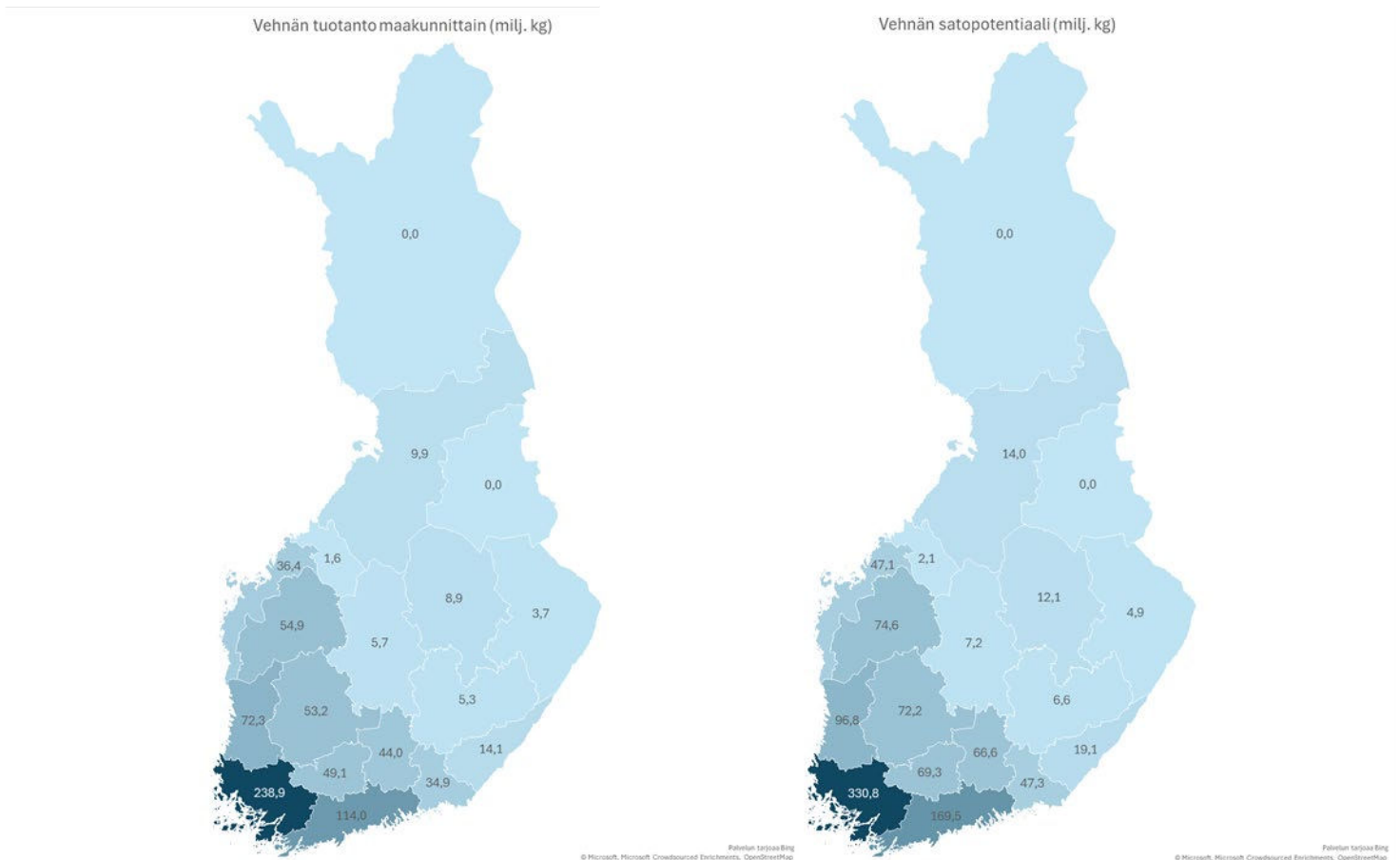

Kuvio 2. Korjuualan jakautuminen Varsinais-Suomessa keskimäärin vuosina 2023 ja 2024 (Lähde: Luonnonvarakeskus, REINU econ omat laskelmat)¹

Keskeisin keskipitkän aikavälin maatalousmaan käyttöä ohjaava tekijä on tuottavuuskehitys. Peltokasvituotannossa tuottavuuden kehitystä voidaan tarkastella hehtaarisatojen kehityksen kautta. Korjattu viljasato on vuosina 2023 ja 2024 ollut Varsinais-Suomessa keskimäärin noin 72 prosenttia kasvukauden laskennallisesta satopotentialista (Kuvio 3).

Satopotentialia lähestyvä satotaso auttaisi tehostamaan maatalousmaan käyttöä. Nykyistä vastaava kokonaissato pystyttäisiin tuottamaan aikaisempaa pienemmällä vilja-alalla. Satotasojen nosto mahdollistaa tuotannon monipuolistamisen viljan kokonaistuotannon muuttumatta. Samalla osa maatalousmaasta voidaan siirtää ekosysteemipalveluiden tuottamiseen ja viljelyä vähentää ympäristön kannalta herkimmillä alueilla.

¹ Pienimmät korjuualat sisältävät muiden muassa ruokaperunan, varhaisperuna, tuoreviljan, vihantaviljan

Kuvio 3. Vehnän tuotanto ja vehnän satopotentiali maakunnittain vuosina 2023 ja 2024 keskimäärin (Lähde: Luonnonvarakeskus, REINU econ omat laskelmat)

Varsinais-Suomen alkutuotannossa on potentiaalia reagoida ruokaketjun muutoksiin vuoteen 2035 mennessä. Merkittävimmät muutosmahdollisuudet liittyvät maatalousmaan käyttöön. Pellon käyttöä voidaan tehostaa satotasojä kasvattamalla. Satotasojen nousun seurauksena vilja-alaa voidaan siirtää esimerkiksi ekosysteemipalveluiden tuottamiseen tai muille tuotantokasveille. Osa maatalousmaasta voidaan siirtää kokonaan pois maataloustuotannosta. Tämä mahdollistaa viljelyn vähentämisen ympäristön kannalta herkimmillä tuotantoalueilla, viljelyn monipuolistamisen sekä viljelykiertojen lisäämisen. Raaka-ainetuotantoa voidaan sopeuttaa vastaamaan kysyntälähtöisiin uusiin tarjontaketjuihin.

Elintarviketeollisuus

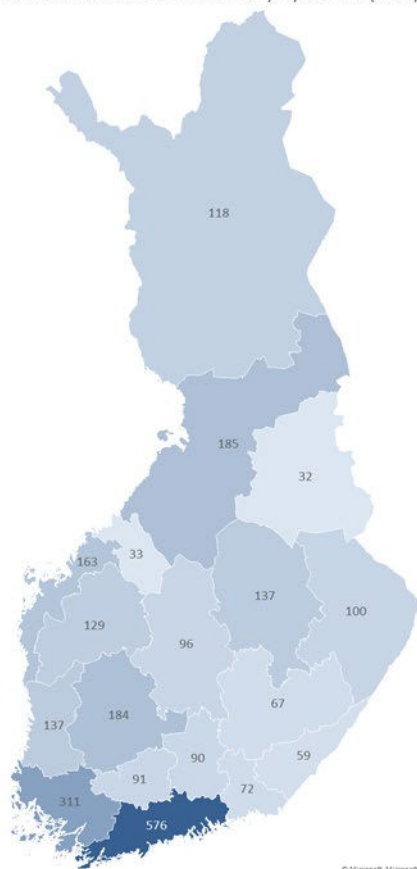
Varsinais-Suomessa sijaitsee 12 prosenttia Suomessa toimialaluokkaan elintarvikkeiden valmistus² kuuluvien yritysten toimipaikoista. Määrä on maakunnista toiseksi suurin. Eniten elintarvikealan yritysten toimipaikkoja sijaitsee Uudellamaalla (Kuvio 4). Elintarvikealan yritysten toimipaikkoja oli vuonna 2023 Suomessa yhteensä 2 580. Näistä Varsinais-Suomessa sijaitsi 311 toimipaikkaa.

Suomessa toimivat elintarvikealan yritykset ovat liikevaihdolla mitattuna suhteellisen pieniä. Varsinais-Suomeen päätoimipaikkansa nimenneistä elintarvikealan yrityksistä suurimmat ovat HK Foods Oyj, Raisio Oyj sekä Naapurin maalaishuolto. HK Foods on toteutetuista rakennemuutoksista huolimatta Suomen suurimpia elintarvikealan yrityksiä. Sen liikevaihto ylitti miljardi euroa vuonna 2024. Raisio

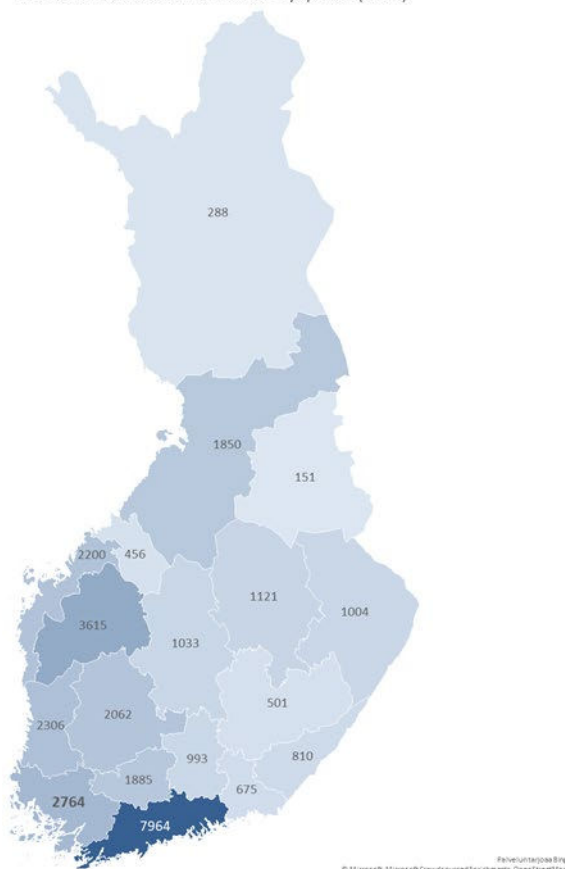
² TOL10 Elintarvikkeiden valmistus

Oyj:n liikevaihto on vajaat 230 miljoonaa euroa ja Naapurin maalaiskanalan hieman vajaat 100 miljoonaa euroa.

TOL10 Elintarvikkeiden valmistus - yritysten lkm (2023)

TOL10- elintarvikkeiden valmistus - työpaikat (2023)

Kuvio 4. Elintarviketeollisuuden yritysten toimipaikkojen ja työpaikkojen sijoittuminen Suomessa vuonna 2023 (Lähde: Tilastokeskus)

Varsinais-Suomessa sijaitsee 7,8 prosenttia toimialan elintarvikkeiden valmistus työpaikoista Suomessa. Määrä on maakunnista kolmanneksi eniten Uudenmaan ja Etelä-Pohjanmaan jälkeen. Keskimäärin Varsinais-Suomeen sijoittuvassa elintarvikkeiden valmistusta tekevässä toimipaikassa on 8,9 työntekijä³.

Varsinais-Suomeen sijoittuvat elintarvikkeita valmistavat yritykset tuottavat vajaat yhdeksän prosenttia kaikista Suomen vastaavien toimipaikkojen liikevaihdosta. Myös liikevaihdon osalta Varsinais-Suomi on maakunnista kolmanneksi merkittävin Uudenmaan ja Etelä-Pohjanmaan jälkeen.

Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa keskittynyt läntiseen Suomeen sekä Uudellemaalle. Suhteellisesti suuri osa elintarviketeollisuuden toimipisteistä ja työpaikoista sijaitsee tällä vyöhykkeellä. Alkutuotanto ja jalostus keskittyvät maantieteellisesti lähelle toisiaan. Maataloustuotannon raaka-ainevirtojen keskittyminen ohjaa myös jalostavan teollisuuden investointeja.

³ Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Tilastokeskus.

Päivittäistavarakauppa, julkiset hankinnat sekä ravitsemistoimiala

Ruokaketjun kuluttajamyynä ja sitä palvelevat jakeluketjut toimivat Suomessa kansallisella markkinalla. Päivittäistavarakauppa on kokonaisuudessaan merkittävin elintarvikkeiden jakelukanava. Kotimaan elintarvikeketjussa kaupan keskusliikkeiden hankintaketjut hoitavat myös tukkukaupan roolin. Erikoistuneen tukkukaupan merkitys Suomen päivittäistavarakaupassa on rajallinen. Ravintoloiden ja ruokapalveluiden sekä julkisten hankintojen hankintaketjuissa tukkukaupalla on keskeinen rooli⁴.

Elintarvikkeiden päivittäistavarakaupan myynnistä Suomessa hieman runsas puolet muodostuu maitotuotteista, lihasta sekä viljatuotteista ja leivistä (Kuvio 5). Näiden pääluokkien keskinäisissä suhteissa ei ole tapahtunut rakenteellisia muutoksia kuluva vuosikymmenen aikana⁵.

Kuluva vuosikymmenen aikana toteutunut merkittävin rakenteellinen muutos on ollut valmisruokien sekä valmisaterioiden myynnin kasvu. Valmisruokien myynti oli vuonna 2024 lähes kymmenen prosenttia kaikesta päivittäistavarakaupan elintarvikemyynistä.

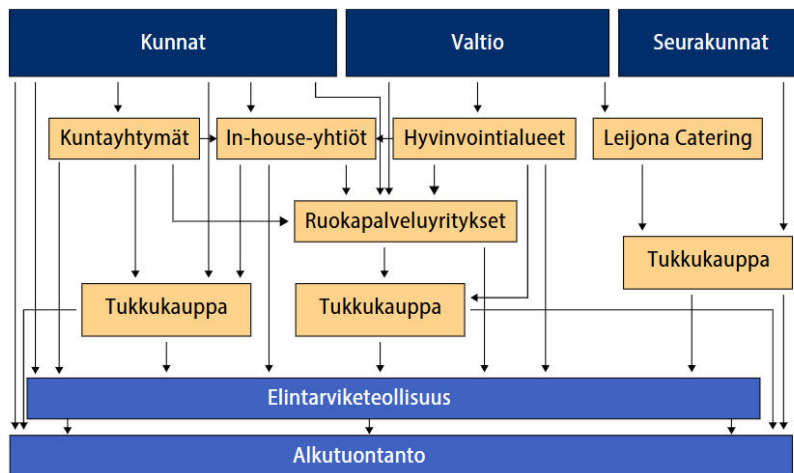
Kuvio 5. Päivittäistavarakaupan elintarvikemyynin jakautuminen vuonna 2024 (Lähde: Päivittäistavarakauppa ry, REINU econ)

Julkisia elintarvikehankintoja tekevät Suomessa kunnat, valtio ja seurakunnat (Kuvio 6). Niiden osuus elintarvike- ja ruokapalvelumarkkinan yhteenlasketusta arvosta on runsaat neljä prosenttia. Valtion rooli julkisten hankintojen toteuttajana kasvoi hyvinvointialueiden muodostumisen seurauksena merkittävästi. Samalla sosiaali- ja terveystalveluiden liittyvät julkiset elintarvikehankinnat siirtyivät kunnilta valtion rahoitettaviksi.

⁴ ks. esim. Karikallio ja Arovuori 2025.

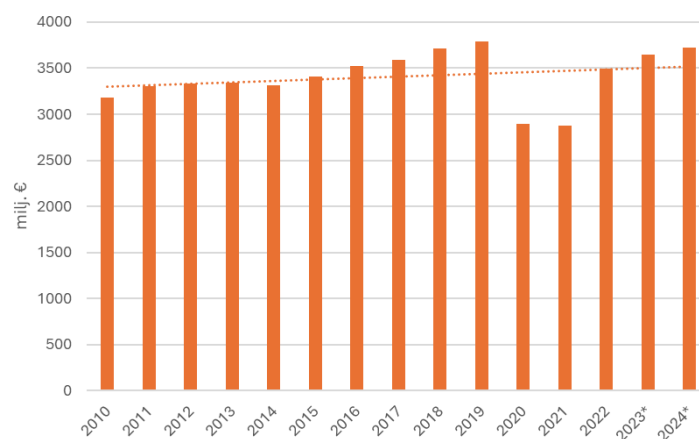
⁵ <https://www.pt.fi/aineistot/>

Julkisen sektorin rakennemuutosten seurauksena elintarvikehankintojen koko ja laajuus kasvavat. Tästä seuraa, että hankinnat tehdään aikaisempaa enemmän kokonaishankintoina. Hankintojen koon kasvu johtaa siihen, että niihin vastaaminen vaatii eri toimijoilta aikaisempaa suuremmat ja kokonaisvaltaisemmat resurssit. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hankinnat keskittyvät tukkukaupoille tai tukkukaupan toimintamallia noudattaville toimijoille. Suorat hankinnat yksittäisiltä elintarviketeollisuuden yrityksiltä tai alkutuotannossa vähenevät.

Kuvio 6. Elintarvikealan julkisten hankintojen hankintaketjut (Lähde: Karikallio ja Arovuori 2024)

Ravintolakysynnän suhteellinen osuus elintarvikeketjussa on kasvanut. Vuosikymmenen jatkunut vahva kysynnän kasvu katkesi vuosien 2020–2022 koronapandemiaan ja siitä aiheutuneisiin rajoitteisiin sekä muutoksiin kulutuskäyttäytymisessä. Kasvu on palannut viime vuosikymmenen mukaiselle kasvurallalle, mutta ravitsemispalveluihin käytetyillä yksityisillä kulutusmenoilla tarkasteltuna kysyntä oli vuonna 2024 edelleen matalampi verrattuna vuoteen 2019 (Kuvio 7).

Kuvio 7. Ravitsemispalveluihin käytetyt yksityiset kulutusmenot (ei sis. alkoholia) (Lähde: Tilastokeskus, REINU econ omat laskelmat).

Elintarvikkeet siirtyvät Suomessa kulutukseen pääasiassa päivittäistavarakaupan kautta. Noin 80 prosenttia elintarvikkeista myydään päivittäistavarakaupassa. Ravitsemispalvelut kattavat noin 20 prosenttia elintarvikemarkkinan yksityisestä kokonaiskulutuksesta. Kaupan keskusliikkeet muodostavat ruokaketjun keskeisimmät hankintaketjut. Erillisen tukkakaupan merkitys

päivittäistavarakaupassa on pieni. Julkisten hankintojen osuus koko kotimaisen elintarvikeketjun rahavirrasta on noin neljä prosenttia. Julkisen sektorin rakennemuutosten seurauksena hankinnat ovat muuttuneet suuremmiksi. Hankintojen koon kasvu johtaa siihen, että niihin vastaaminen vaatii eri toimijoilta aikaisempaa suuremmat ja kokonaisvaltaisemmat resurssit.

Toimintaympäristö ja sen muutos

Varsinais-Suomen ruokaketju ei toimi irrallaan toimintaympäristön muutoksesta. Muutos on laajaa, ja ruokaketju joutuu sopeutumaan siihen koko ajan. Toimintaympäristön muutoksesta huolimatta maatalouden ulkoisen rakennemuutoksen kehitys jatkuu trendinomaisesti. Ulkoisella rakennemuutoksella tarkoitetaan esimerkiksi tilamäärän laskua, maataloudessa työskentelevien määrän laskua, tilojen keskikoon kasvua sekä sitä, että koko ajan entistä suurempi osuus tuotannosta tuotetaan suhteellisesti pienemmällä määrällä tiloja.

Maatalouden kohtaamat markkinamuutokset vaikuttavat ensisijaisesti maatalouden sisäiseen rakennemuutokseen. Maatalouden sisäisellä rakennemuutoksella tarkoitetaan sitä, että kotieläintuotannosta luopuvat siirtyvä päätoimiksi kasvintuottajaksi tai viljantuotannosta siirrytään erikoiskasvien tuotantoon.

Rakennemuutoksen seurauksena raaka-aineen tarjontaketjut muuttuvat. Muutoksella on suora vaikutus jalostavan teollisuuden rakenteisiin ja investointeihin. Raaka-aineen tarjontaketjun muutos ohjaa teollisuuden investointien sijoittumista, kohdentumista sekä mittakaavaa. Samalla jalostavan teollisuuden investoinnit ohjaavat raaka-aineketjujen kehitystä.

Kuluneen 15 vuoden aikana Suomen maatalous on kohdannut sekä ulkoisia että sisäisiä shokkeja. Ulkoisia shokkeja ovat olleet esimerkiksi Venäjän vuonna 2014 Euroopan unionissa tuotetuille elintarvikkeille asettamat vastapakotteet. Pakotteiden seurauksena Suomen maitotuotteiden viennistä kolme neljäsosaa piti suunnata uusille markkinoille. Muita ulkoisia shokkeja ovat olleet koronapandemia, Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan, sekä näistä aiheutuneet markkinavaikutukset. Maatalouden sisäiset shokit ovat olleet seurausta pääasiassa heikoista satovuosista, joita on kuluneen viidentoista vuoden jaksolle osunut kolmesta neljään. Satovuosi on heikko, jos tuotanto jää kasvukauden sääolosuhteiden seurauksena selvästi pitkän aikavälin keskiarvoa pienemmäksi.

Maatalouden kohtaamat sisäiset ja ulkoiset shokit eivät ole heilauttaneet maatalouden ulkoisen rakennemuutoksen vauhtia. Shokkien vaikutus tasapainottuu maatalouspolitiikan toimenpiteiden vahvasti säilyttävän luonteen seurauksena. Pinta-alaan perustuvat suorat tuet muodostavat kannustimen säilyttää maatalousmaa tuotannossa myös heikoissa markkinaolosuhteissa. Samaan aikaan maatalouspolitiikan toimenpiteet muodostavat kannustimen jatkamiseen tilanteissa, joissa tuotannosta olisi ilman tukia luovuttu.

Maatalouden rakennemuutoksella on itseään vahvistava kierre. Taloudellisesti kannattavat ja oikea-aikaisia investointeja tehneet tilat menestyvät jatkossakin paremmin. Samaan aikaan kaikkia maataloussektorilla olevia tuotantoresursseja ei maatalouden tuottavuuskasvun ja resurssien käytön tehostumisen seurauksena tarvita. Nykyinen kokonaistuotanto pystytään tuottamaan jatkossa nykyistä pienemmällä määrällä tuotantoresursseja.

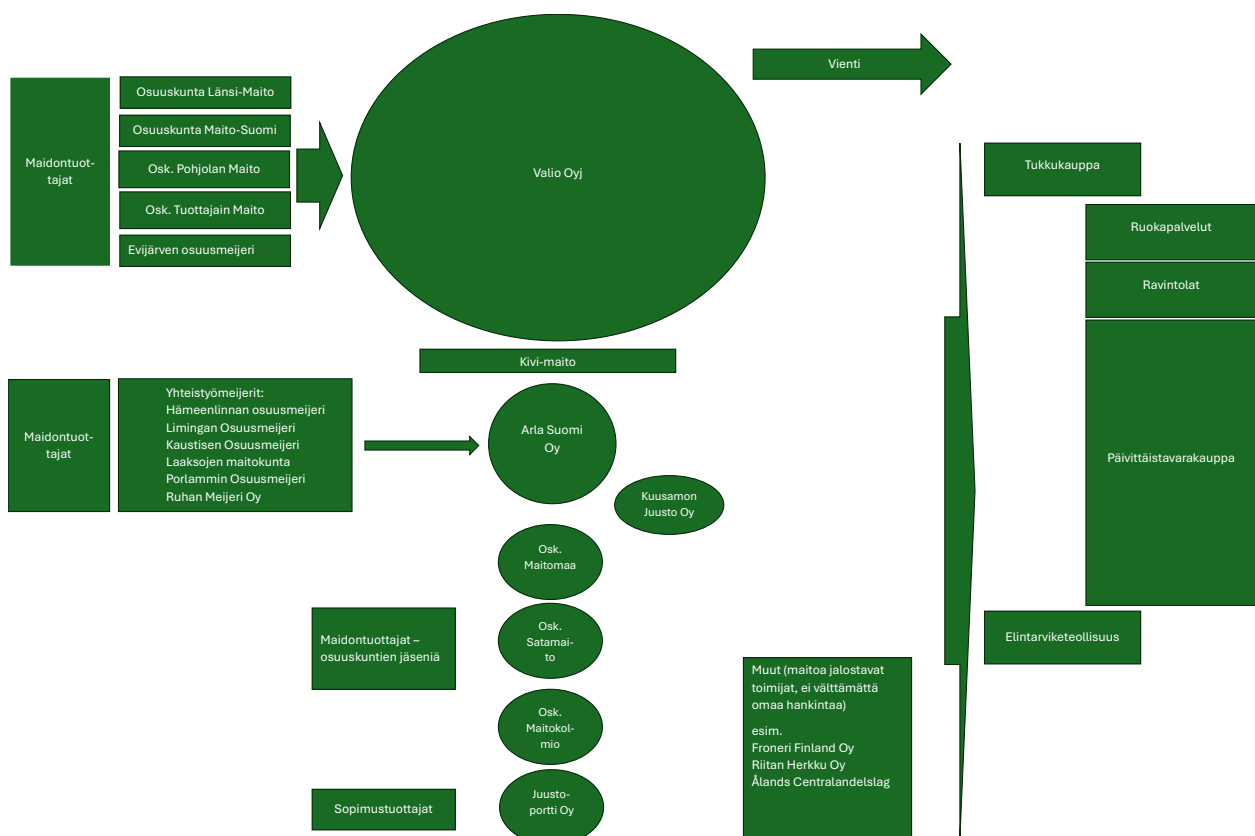
Maatalouden lisäksi myös elintarviketeollisuuden rakennemuutos on ollut voimakasta. Elintarviketeollisuuden toimipaikkojen lukumäärä on laskenut ja samaan aikaan toimipaikkojen

yksikkökoko on kasvanut. Elintarvikkeiden valmistus ja siitä syntyvä arvonlisä on siirtynyt läntiseen Suomeen siitä huolimatta, että toimialan yrityksiä on edelleen myös itäisessä Suomessa.

Elintarvikeketjun sijoittumisella on tarjontaketjua ohjaava vaikutus. Maataloudesta ja muusta alkutuotannosta syntyvien yksittäisten raaka-ainevirtojen koko kasvaa. Tämä muuttaa koko ketjun raaka-aineen tarjontaketjun rakennetta ja toimintaa. Tarjontaketjut muodostuvat aikaisempaa suoraviivaisemmiksi, jolloin myös teollisuuden keskittyminen vahvistuu. Tarjontaketjun hallinta ja etenkin kotieläintuotannon vahvistuva sopimusohjaus ohjaa maatalouden investointeja lähelle tuotantolaitoksia.

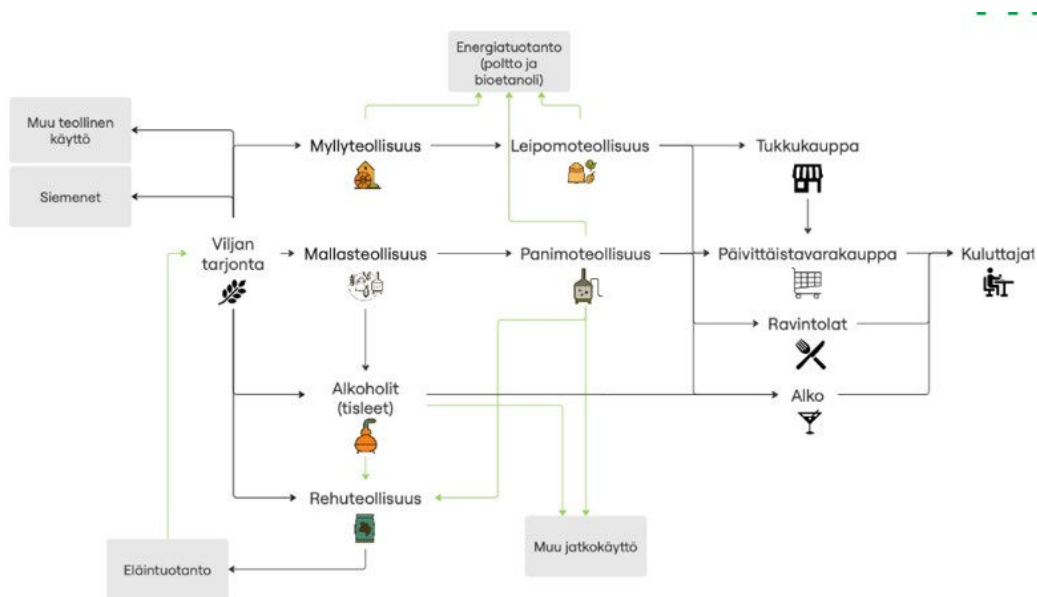
Kotimaisen elintarvikeketjun tarjontaketjut ovat keskenään erilaisia. Maitosektorilla noin 80 prosenttia Suomessa tuotetusta maidosta kulkee yhden tuottajaomisteisen tarjontaketjun läpi (Kuvio 8). Tuoretuotteisiin perustuvassa ketjussa raaka-ainevirran hallinta on keskeistä. Maitosektorilla raaka-aineen merkitys sektorin lisäarvon tuottamisessa on suuri.

Tuotannon luonteen seurauksena ketjuun muodostuu pullonkaula, jonka kautta kaiken markkinoille menevän maidon pitää kulkea. Vastaava jalostustarpeesta muodostuva pullonkaula toistuu esimerkiksi sokerisektorilla ja broilerintuotannossa.

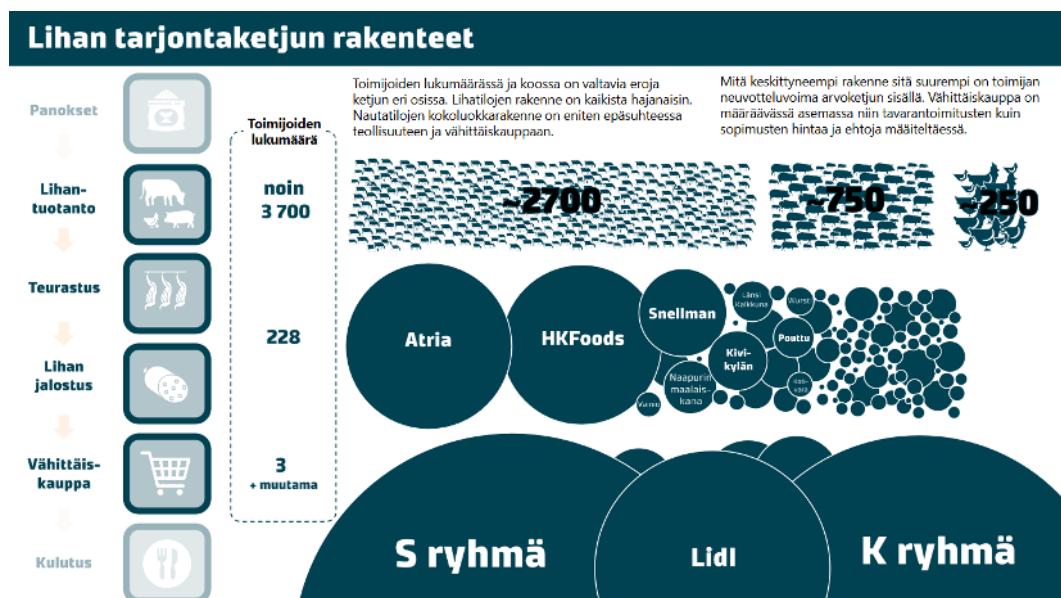
Kuvio 8. Kotimaisen maitoketjun kuvaus (Lähde: Arovuori 2025).

Viljan tarjontaketjussa sekä ketjun rakenne että toimintaperiaate on lähes päinvastainen maitoketjuun verrattuna. Viljan tarjontaketjussa on useita erilaisia toimijoita, ja raaka-aineen käyttö hajautuu eri toimialojen kesken (Kuvio 9). Raaka-aineen osuus tarjontaketjussa muodostuvasta lisäarvosta on pieni. Tuoretuotteisiin verrattuna viljan varastointi ja logistiikka on helppoa.

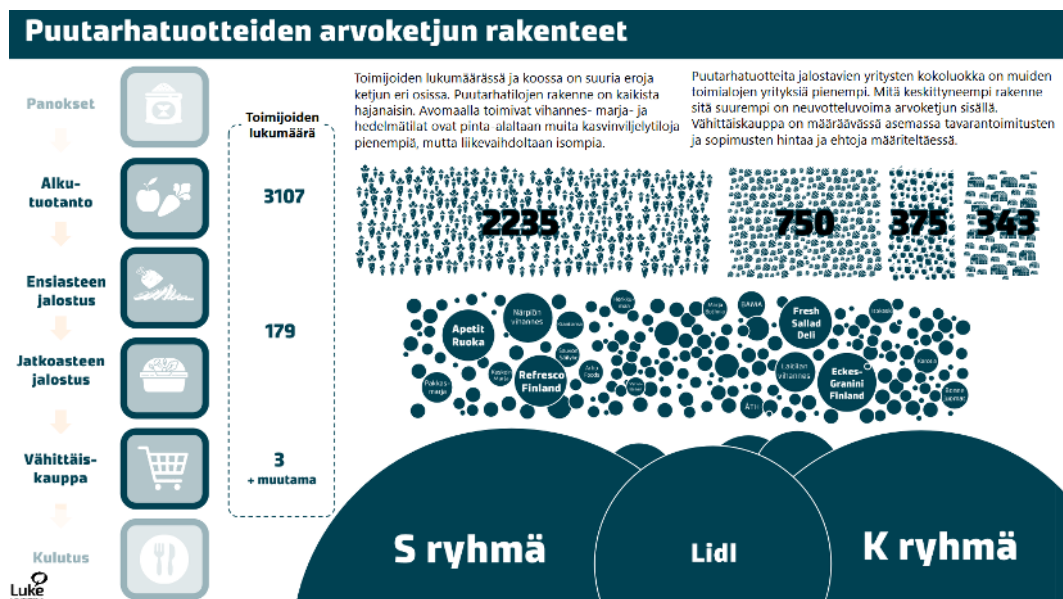
Kuvio 9. Kotimaisen viljaketjun kuvaus (Lähde: Yli-Liipola ym. 2025).

Myös lihan tarjontaketju perustuu raaka-ainevirran hallintaan. Pullonkaulana toimivat teurastamot. Teurastus on Suomessa keskittynyt käytännössä kolmeen yritykseen. Tarjontaketjun ohjaus vaatii, että alkutuotannosta tulevat eläimet teurastetaan tuotantokykien mukaisesti. Samalla lihaketjun sisälle muodostuu oma sisäinen raaka-ainemarkkina, jossa lihaa jalostavat yritykset ostavat raaka-ainetta teurastamoilta (Kuvio 10).

Kuvio 10. Kotimaisen lihan tarjontaketjun rakenne (Lähde: Jansik 2025).

Puutarha- ja avomaatuotteiden tarjontaketjut ovat muita moniulotteisempia. Ketjujen rakenne muuttuu tuotannon luonteen mukana. Ketjun sisällä tuottajat ovat muodostaneet erilaisia yhteenliittymiä, joiden kautta he hallitsevat merkittävää osaa raaka-aineen tarjontaketjusta. Sekä alkutuotannon toimijoiden että jatkojalostusta tekevien toimijoiden määrä on sektorin kokoon suhteutettuna suuri (Kuvio 11).

Kuvio 11. Kotimaisen puutarhatuotteiden arvoketjun rakenne (Lähde: Jansik ym. 2025).

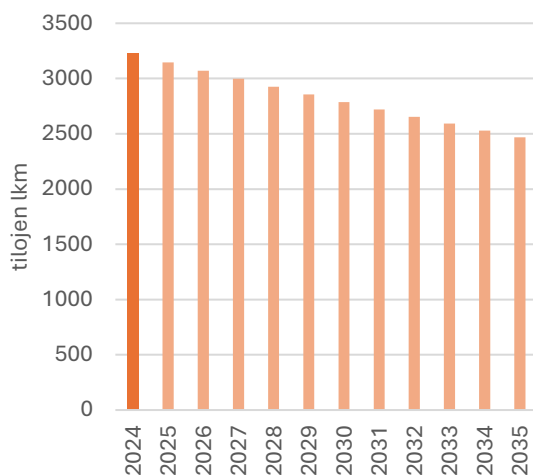
Varsinais-Suomen ruokaketju joutuu tulevan kymmenen vuoden aikana sopeutumaan toimintaympäristön epävarmuuteen. Ilmastonmuutoksen seurauksena alkutuotannon tuotantoedellytykset muuttuvat etenkin säärisin kasvun seurauksena. Kasvukauden olosuhteet vaihtelevat nykyistä enemmän. Olosuhteiden muutos heiluttaa satotasojä kasvukausien välillä ja sisällä. Tuotannon alueelliset erot kasvavat. Tuotantoon liittyvä epävarmuuden kasvu näkyy myös tuottajahinnoissa. Hinnossa tapahtuvat muutokset välittyvät Suomeen maailmanmarkkinahintojen kautta. Hintataso määräytyy kotimaisen kysyntä-tarjonta tilanteen pohjalta. Markkinahintojen vaihtelut kasvavat sekä satovuosien välillä että satovuosien sisällä. Vaihtelut korostuvat viljan ja öljykasvien tuottajahinnoissa.

Maatalouden rakennekehityksellä on myös alueisiin liittyviä vaikutuksia. Kotieläintuotannon yksikköön ja tuotannon keskittymisen seurauksena erilaiset bioturvallisuusriskit korostuvat. Tästä seuraa, että eri tuotantoyksiköiden välillä pitää olla riittävän suuri välimatka. Maatalouden yritystoiminnan kehittyessä sekä tuottajien että tuotantoyksiköiden lukumäärä laskee. Kotieläintuotanto keskittyy tuottajille, joilla on useita eri alueilla toimivia tuotantoyksiköitä. Tuotannon sijoittumista ja investointeja ohjataan sopimusohjauksella. Tämä keskittää raaka-ainevirtoja alueittain. Kehityksen seurauksena investointeja tehdään jatkossa enemmän sellaisilla alueilla, joissa isoja tuotantoyksiköitä ei vielä ole.

Skenaariot

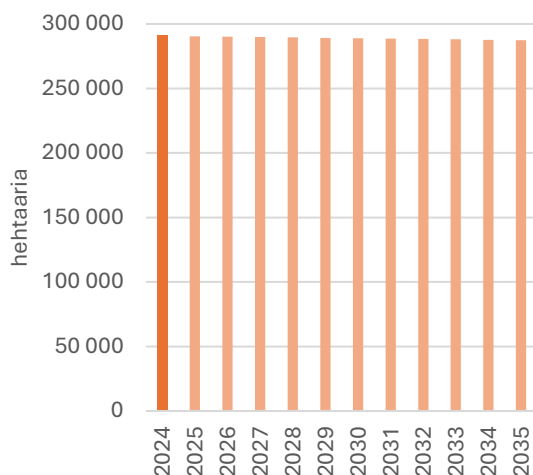
Selvityksessä luotiin skenaariot Varsinais-Suomen maatalouden kehitykselle valittujen tuotantosuuntien ja viljelykasvien osalta. Muodostetut skenaariot perustuvat oletukseen, että vuodesta 2010 jatkunut tilamäärän, maatalousmaan käytön ja tuotannon kehitys jatkuvat trendinomaisesti vuoteen 2035. Skenaarion perustietona on vuoden 2024 tilastotieto. Tilastolähteenä ovat Luonnonvarakeskuksen tilastot. Skenaarioita voidaan hyödyntää ruokaketjun tulevaisuuden analysoinnissa ennen kaikkea raaka-aineen tarjontaketjun sekä siinä tapahtuvan muutoksen näkökulmasta.

Maatalous

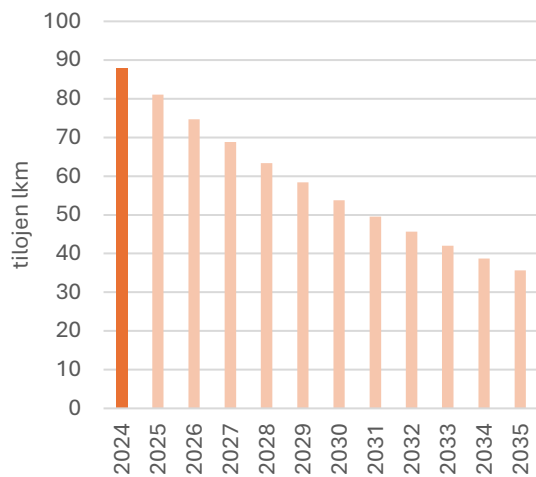
Kuvio 12. Skenaario - kasvintuotantotilojen lukumäärä Varsinais-Suomessa

Viljaa tai muuta kasvinviljelyä päätuotantosuuntanaan harjoittavien tilojen määrä Varsinais-Suomessa on rakennemuutosskenaarion mukaan yhteensä 2 468 tilaa vuonna 2035. Tilojen tuotanto monipuolistuu, sillä muuta kasvinviljelyä harjoittavien tilojen suhteellinen osuus kasvaa hieman. Hieman vajaat kaksi kolmasosaa kasvintuotantotiloista on päätuotantosuunnaltaan viljatiloja.

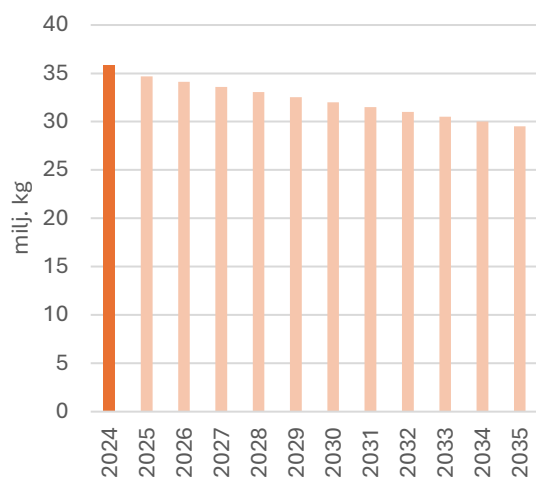
Kuvio 13. Skenaario - maatalousmaan määrä Varsinais-Suomessa

Maatalousmaan määrä Varsinais-Suomessa pysyy skenaarion mukaan käytännössä nykyisellä tasolla vuoteen 2035 saakka. Tilamäärän laskiessa tämä tarkoittaa sitä, että tilojen keskikoon kasvu jatkuu. Kasvintuotannon tuottavuuskasvun seurauksena sama määrä voidaan tuottaa nykyistä pienemmältä tuotantoalalta. Tästä seuraa, että Varsinais-Suomen maatalousmaan käytössä on mahdollista siirtää tuotantoa eri kasvien välillä raaka-aineketjuista syntyvän kysynnän mukaan.

Suomessa on vuonna 2035 yhteensä 36 sianlihan tuotantoa päätuotantosuuntanaan harjoittavaa tilaa.

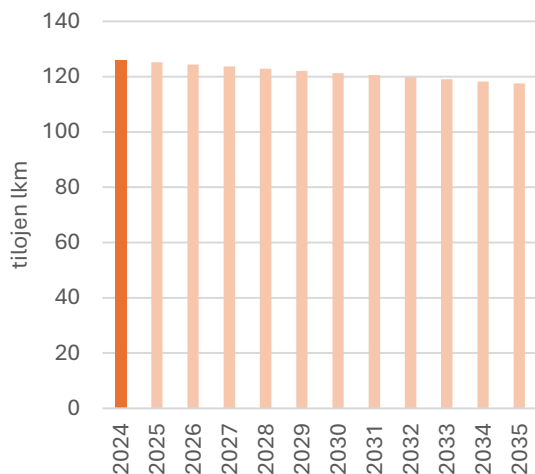
Kuvio 14. Skenaario - sikatilojen lukumäärä Varsinais-Suomessa

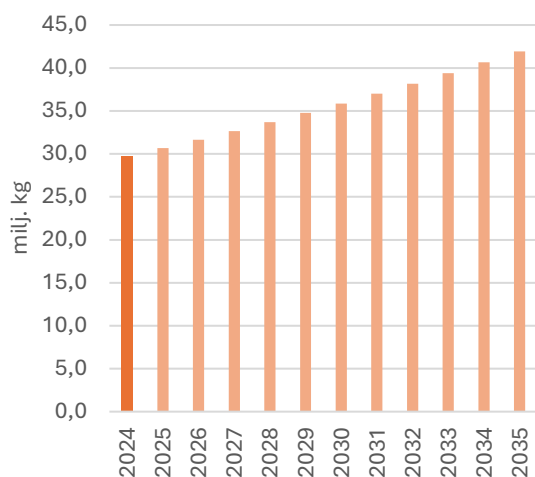
Tilamäärän laskun yhteydessä myös sianlihan tuotanto Varsinais-Suomessa laskee. Sianlihan tuotantoa ohjataan sopimusohjauksella vastaamaan laskevaan kysyntään.

Kuvio 15. Skenaario - sianlihan tuotanto Varsinais-Suomessa

Sikatilojen määrä laskee viljatilojen laskua nopeammin. Skenaarion mukaan Varsinais-

Kuvio 16. Skenaario - siipikarjatilojen lukumäärä Varsinais-Suomessa⁶

Kuvio 17. Skenaario - broilerin tuotanto Varsinais-Suomessa⁷

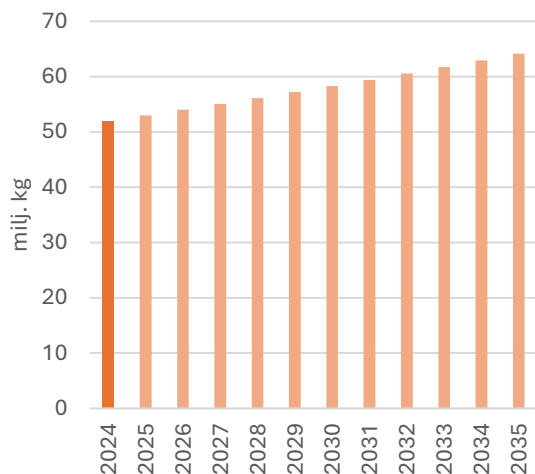
muuta tarkasteltuja tuotantosuuntia hitaammin. Vuonna 2035 maakunnassa on skenaarion mukaan 118 siipikarjataloutta päätuotantosuuntanaan harjoittavaa tilaa. Tilojen lukumäärässä ovat mukana sekä kananmunatuotantoon että broilerituotantoon erikoistuneet tilat.

Broilerin tuotannon kasvu jatkuu kysynnän kasvun vanavedessä. Tuotanto on vahvasti sopimusohjattua ja tuotantosykli on nopea. Muista kotieläintuotannon tuotantosuunnista poiketen tuotantoa pystytään sopeuttamaan kasvavaan kysyntään. Tuotannon yksikkökoon kasvu jatkuu, koska investoinnit keskittyvät nykyisille toimijoille.

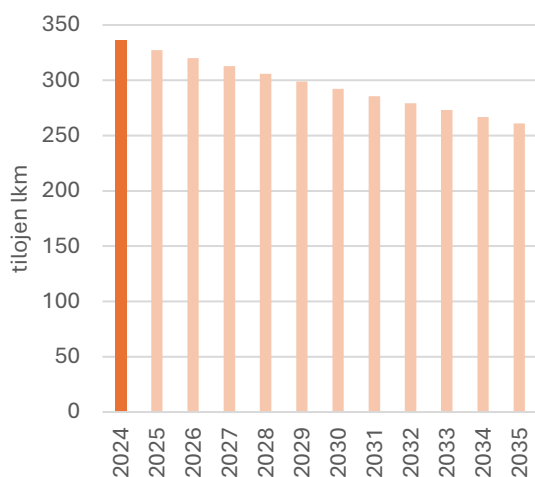
Siipikarjataloutta harjoittavien tilojen lukumäärä Varsinais-Suomessa laskee selvästi

⁶ Tilamäärässä on mukana sekä broilerintuotantoa että kananmunan tuotantoa harjoittavat siipikarjatilat.

⁷ Skenaario perustuu oletukseen, että 20 prosenttia Suomen broilerituotannosta sijoittuu Varsinais-Suomeen.

Kuvio 18. Skenaario - kananmunantuotanto Varsinais-Suomessa⁸

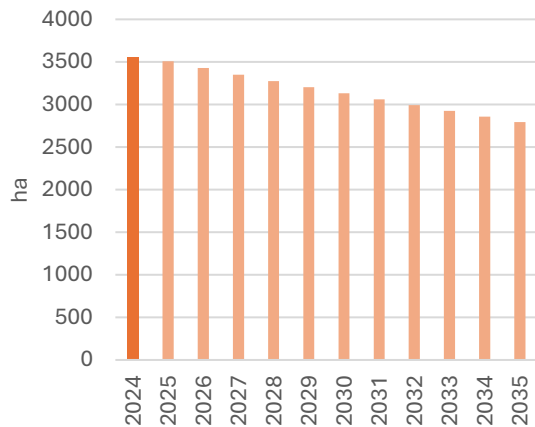
Kuvio 19. Skenaario – vihannestuotantoa harjoittavien tilojen lukumäärä Varsinais-Suomessa

kananmunantuotannosta on merkittävä. Tuotannon kasvu on vastannut vientimarkkinoiden kysyntään. Kotimaan kysynnän suhteellinen kasvu on hitaampaa kuin tuotannon kasvu. Viennin kasvu on välttämätöntä, jotta skenaarion mukaiselle tuotannolle on kysyntää markkinoilla.

Vihannestilojen lukumäärän lasku jatkuu. Lukumäärän laskun seurauksena vihannestuotannossa olevan pellon käyttö muuttuu. Osa vihannestuotannosta luopuvista tiloista jatkaa puitavien kasvien tuotantoa. Samalla osa luopuvien tilojen pelloista siirtyy kasvintuotantotiloille.

Myös kananmunien tuotannon kasvutrendi jatkuu. Varsinais-Suomen osuus koko maan

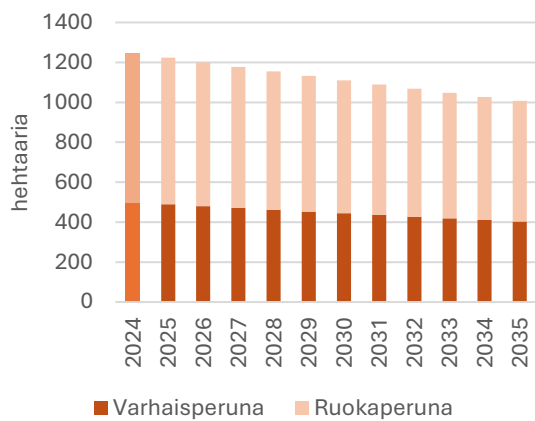
⁸ Skenaario perustuu oletukseen, että 65 prosenttia kotimaisesta kananmunantuotannosta tuotetaan Varsinais-Suomessa.

Kuvio 20. Skenaario - vihannesten tuotantoala Varsinais-Suomessa

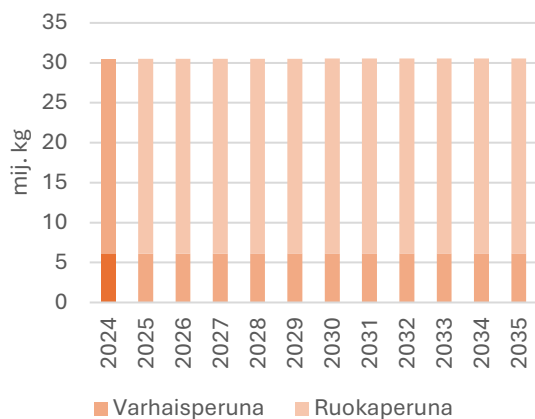
puitavien kasvien viljelyyn maatalouden. Varsinais-Suomen kokonaispeltoalaan suhteutettuna muutokset ovat pieniä.

Ruokaperunan tuotantoala laskee maltillisesti. Peltoala siirtyy muiden tuotantokasvien tuottamiseen. Kokonaispeltoaan suhteutettuna muutokset ovat marginaalisia.

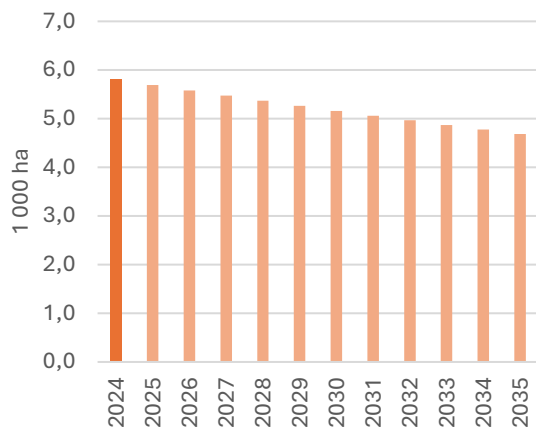
Kuvio 21. Skenaario - ruokaperunan tuotantoala Varsinais-Suomessa

Tuotantoalan lasku ei skenaarion mukaan vaikuta ruokaperunan tuotantoon. Tuotannon taso säilyy käytännössä vuoden 2024 tasolla. Tämä on seurausta tuottavuuden kasvusta. Hehtaarisatojen nousun ansiosta jokaiselta hehtaarilta pystytään tuottamaan aikaisempaa enemmän perunaa.

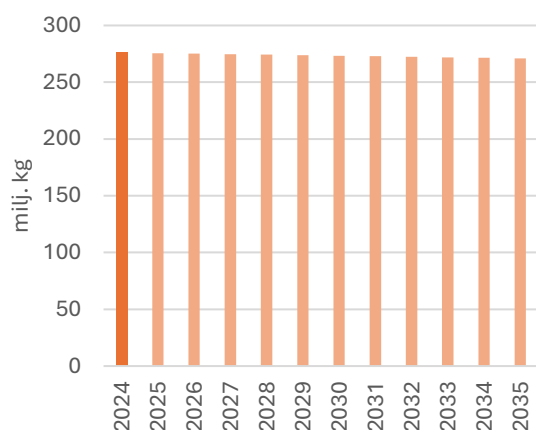

Kuvio 22. Skenaario - ruokaperunan tuotanto Varsinais-Suomessa

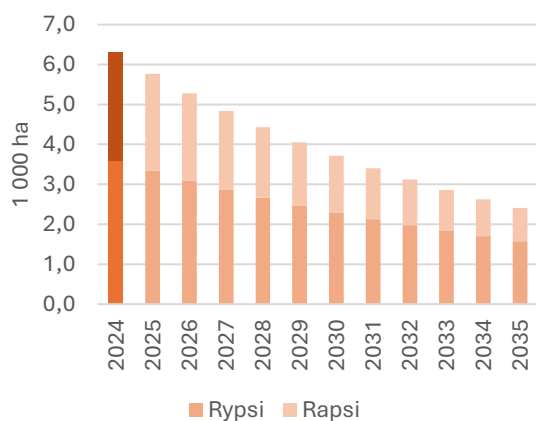
Vihannestuotannossa oleva peltoala laskee. Peltoa siirtyy avomaan vihannestuotannosta

Kuvio 23. Skenaario - sokerijuurikkaan tuotantoala Varsinais-Suomessa

Kuvio 24. Skenaario - sokerijuurikkaan tuotanto Varsinais-Suomessa

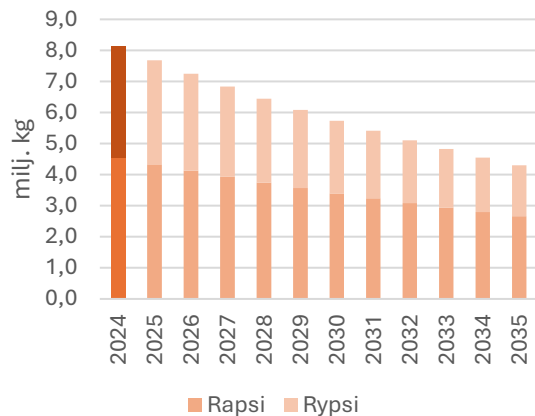
Kuvio 25. Skenaario – rypsin ja rapsin tuotantoala Varsinais-Suomessa

Varsinais-Suomen peltoalaan suhteutettuna muutokset ovat marginaalisia.

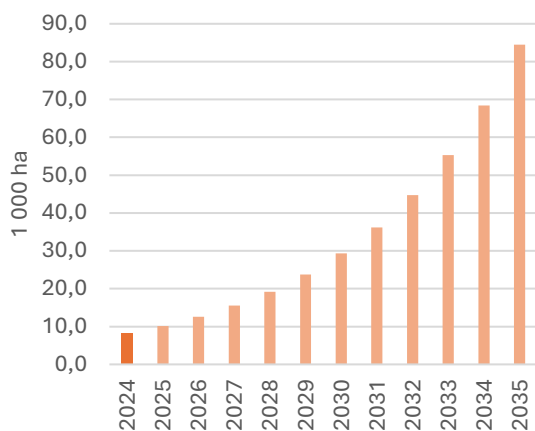
Tuotantoalan lasku ei vaikuta sokerijuurikkaan tuotannon tasoon. Hehtaarisatojen nousun seurauksena jokaiselta hehtaarilta korjataan aikaisempaa suurempi sokerijuurikassato.

Rypsin ja rapsin tuotantoalan lasku jatkuu. Rapsialan suhteellinen osuus kasvaa rypsin viljelyalan pienentyessä. Skenaarion mukaan tuotantoala puolittuu vuoteen 2035 mennessä. Skenaarion perusoletus on, että koko maan rypsialasta 12 ja rapsialasta 41 prosenttia sijoittuu Varsinais-Suomeen.

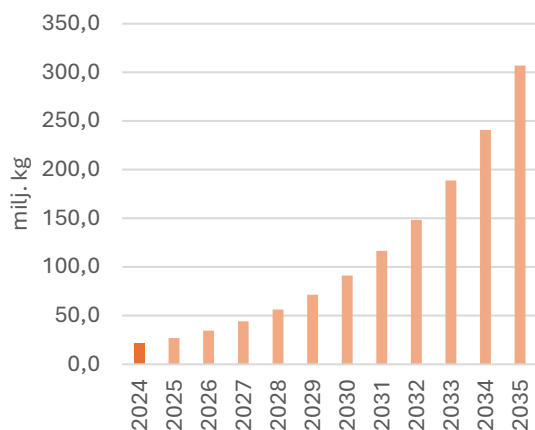
Sokerijuurikkaan tuotantoala laskee.
Tuotantoalaa siirtyy puitaville kasveille.

Kuvio 26. Skenaario – rypsin ja rapsin tuotanto Varsinais-Suomessa

Kuvio 27. Skenaario – herneen tuotantoala Varsinais-Suomessa

Kuvio 28. Skenaario – herneen tuotanto Varsinais-Suomessa

vuoteen 2035 mennessä. Hehtaarisatojen kehitys ei riitä hidastamaan viljelyalan laskusta seuraavaa tuotannon laskua.

Herneen tuotantoalan nopea kasvu luo vahvan kasvun myös vuoteen 2035 ulottuvaan skenaarioon. Skenaarion mukaan herneen tuotanto noin kahdeksankertaistuisi vuoteen 2035 mennessä. Skenaarion perusoletus on, että runsas viidennes herneen viljelyalasta Suomessa sijoittuu Varsinais-Suomeen.

Herneen tuotantoalan kasvu näkyy myös kokonaistuotannon nopeana kasvuna. Kasvuvauhti on kuitenkin suuruudeltaan samaa luokkaa. Kasvu on seurausta lähes suoraan tuotantoalan kasvusta. Herneen hehtaarisatoihin ei ole odotettavissa merkittävää kasvua.

Rapsin suhteellinen osuus tuotannosta kasvaa. Öljykasvien tuotannon lasku kuitenkin jatkuu. Skenaarion mukaan rypsin ja rapsin yhteenlaskettu tuotanto lähes puolittuu

Valituille tuotantosuunnille luotujen skenaarioiden mukaan Varsinais-Suomen maataloudessa tapahtuvat muutokset ovat tulevan kymmenen vuoden aikavälillä maltillisia. Sektorin kehitys kiteytyy viime kädessä maatalousmaan käytössä tapahtuviin muutoksiin. Maatalousmaan käyttöä on varaa tehostaa sekä tuottavuuden kasvun että markkinoiden kysynnässä tapahtuvien muutosten ohjaamana. Varsinais-Suomen viljantuotantoa korostavaa maankäyttöä on mahdollista muuttaa ilman merkittäviä vaikutuksia kotimaan viljamarkkinoihin. Vastaavasti viljan tuotannon ylläpitäminen on mahdollista tuottavuutta parantamalla. Viljan tuotannolle vaihtoehtoinen pellon käyttö on sidoksissa markkinavetoiseen raaka-ainekysyntään. Viljaa tuotetaan Suomessa paljon suhteessa markkinoiden kokonaiskysyntään. Kotieläinten lukumäärän lasku heikentää rehuviljan kysyntää entisestään. Elintarviketeollisuuden käyttämän viljan kysynnän kasvu ei riitä kompensoimaan rehukysynnän laskua täysimääräisesti.

Valkuaiskasvien tuotantoa voidaan kasvattaa samaa tahtia niiden jalostuskapasiteetin kasvun kanssa. Tämä vaatii kuitenkin ensin uusia investointeja raaka-aineen jalostukseen. Kokonaisuudessaan Varsinais-Suomessa on mahdollista vastata kysynnän kasvuun kaikissa tarkastelluissa tuotantosuunnissa. Herneen tuotannon kasvun jatkuminen nykyistä vauhtia johtaisi siihen, että markkinoille tuleva tarjonta ylittää sen kysynnän. Kysynnän kasvun pullonkaula on jalostuskapasiteetin puute. Osassa tuotantosuuntia tuotantoa joudutaan sopeuttamaan laskevaan kysyntään. Varsinais-Suomen kannalta keskeisin laskevaan kysyntään sopeutettava tuotanto on sianlihantuotanto.

Kysyntä

Eri tarjontaketjujen kohtaamaa kysyntää on tarkasteltu Luonnonvarakeskuksen ravintotaseen⁹ kautta. Ravintotaseesta muodostettujen skenaarioiden mukaan sianlihan ja maitonesteiden kulutus Suomessa laskee vuoteen 2035 mennessä (Taulukko 1). Maitotuotteissa korostuu rasvan ja valkuaisen kulutuksen kasvu. Siipikarjanlihan sekä kananmunan tuotantoa sopeutetaan kasvavaan kulutuksen. Sokerin kulutus kasvaa maltillisesti.

Taulukko 1. Skenaario - valittujen¹⁰ elintarvikkeiden kulutusskenaario vuoteen 2035 (indeksi 2024=100)

Pääluokka	Indeksi 2024=100	Indeksi 2035
Sokeri	100	107
Sianliha	100	86
Siipikarjanliha	100	157
Kananmunat	100	121
Kevytmaito	100	80
Juusto	100	134

Kysynnän kehitystä voidaan tarkastella myös elintarvikkeisiin käytettyjen yksityisten kulutusmenojen kautta. Kansantalouden tilinpidon¹¹ pääluokittain. Toteutuneeseen kehitykseen perustuvien skenaarioiden mukaan elintarvikkeisiin ja alkoholittomiin juomiin käytetyt yksityiset kulutusmenot kasvavat maltillisesti. Maitonesteisiin, sokeriin ja viljatuotteisiin käytetyt kulutusmenot laskevat. Lihaan sekä mukulakasveiksi luokiteltuihin kasviksiin käytettyjen kulutusmenojen taso pysyy perusvuoden 2024 tasolla. Kasviöljyihin, muniin sekä juustoihin käytetyt kulutusmenot kasvavat (Taulukko 2).

⁹ <https://www.luke.fi/fi/tilastot/ravintotase>

¹⁰ Selvityksen kannalta keskeiset tuoteryhmät, joista tilastotieto on saatavilla.

¹¹ <https://stat.fi/tilasto/vtp>

Taulukko 2. Skenaario - valittuihin elintarvikkeisiin käytettyjen yksityisten kulutusmenojen kehitys vuoteen 2035 (indeksi 2024 = 100)

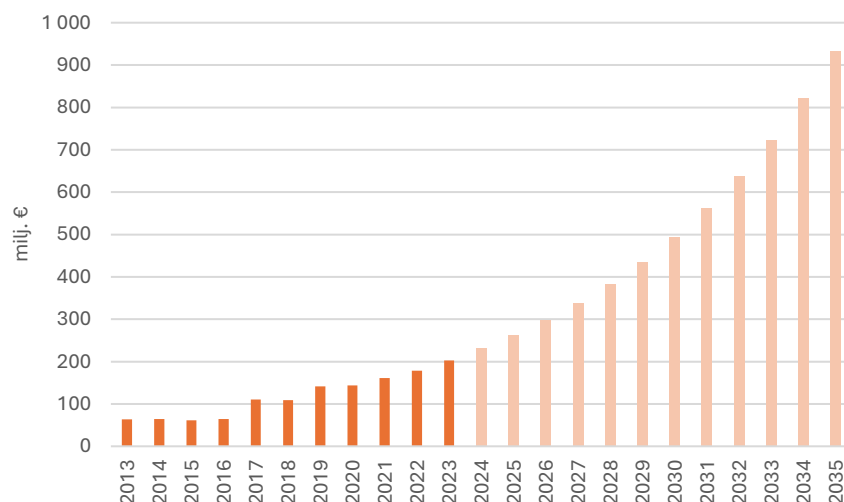
Pääluokka	Indeksi 2024 = 100	Indeksi 2035
01 Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	100	111
01.1.1.1 Viljat (LI)	100	90
01.1.2.2 Liha, tuore, jäähdytetty tai jäädytetty (LI)	100	99
01.1.4.1 Raaka- ja täysmaito (LI)	100	68
01.1.4.5 Juusto (LI)	100	106
01.1.4.8 Munat (LI)	100	119
01.1.5.1 Kasviöljyt (LI)	100	171
01.1.7.5 Mukulakasvit, jauhobanaanit ja keittobanaanit, tuoreet tai jäähdytetyt (LI)	100	100
01.1.8.1 Ruoko- ja juurikassokeri (LI)	100	81

Kysyntärakenteen sisällä tapahtuu muutoksia, jotka vaikuttavat arvonmuodostukseen ja sen jakautumiseen elintarvikeketjussa. Arvonmuodostuksen kannalta merkittävä kehitystrendi on valmisruokien kysynnän voimakas kasvu. Valmisruuassa raaka-aineen osuus arvonmuodostuksesta laskee. Vastaavasti jalostuksen ja etenkin palvelun osuus kasvaa.

Samalla koko ketju tuottaa enemmän arvoa. Kehityksen mahdollisuuksia voi kuvata tarkastelemalla elintarviketeollisuuden tuotantotilastoista¹² kasvispohjaisten valmisruokien myynnin arvon kehitystä sekä siitä johdettua skenaariota vuoteen 2035.

Vuodesta 2013 vuoteen 2024 kasvispohjaisten valmisruokien myynti elintarviketeollisuudessa kolminkertaistui. Toteutuneen kehityksen jatkuessa vuoteen 2035 pelkästään tämän yksittäisen tuoteryhmän myynti lähes viisinkertaistuisi.

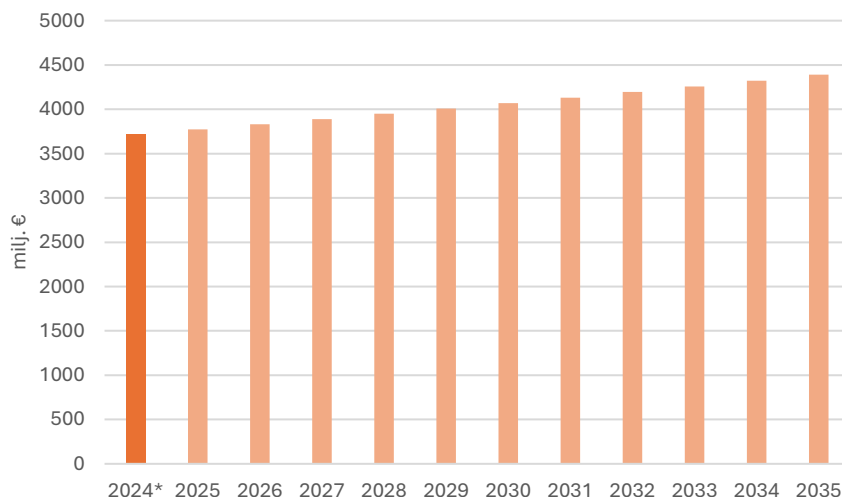
Elintarvikeketjun tuottaman lisäarvon tunnistaminen vaatii ketjun sisäisten rakenteiden analysointia ja seuranta. Sen jälkeen elintarviketeollisuuden pitää pystyä vastaamaan kysynnän rakenteissa tapahtuviin muutoksiin investointien ja tuotekehityksen kautta.

¹² <https://stat.fi/tilasto/tti>

Kuvio 29. Skenaario – kasvispohjaisten valmisruokien elintarviketeollisuuden myynnin arvo Suomessa

Valmisaterioiden lisäksi myös ravitsemispalveluiden kysynnän kasvu jatkuu. Ravitsemispalveluiden kysyntä notkahti koronapandemian seurauksena. Tämän jälkeen kehityksen vauhti on kuitenkin palautunut ennen pandemiaan vallinneelle tasolle (Kuvio 30).

Kuvio 30. Skenaario – ravitsemispalveluihin käytettyjen yksityisten kulutusmenojen kehitys Suomessa

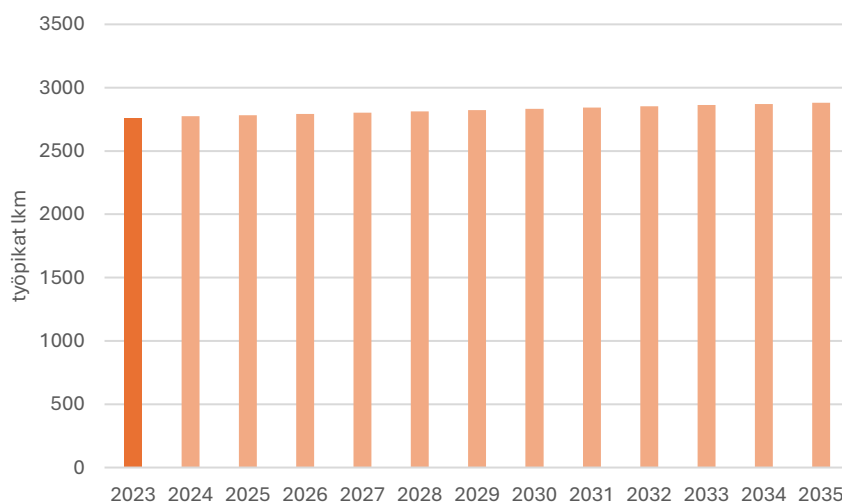
Kysynnän muutokset tapahtuvat pääasiassa nykyisen kysyntärakenteen sisällä. Ruokaketjun kokonaisuudessa elintarvikkeiden kysynnän rakenteessa ei tapahdu merkittäviä rakenteellisia muutoksia vuoteen 2035 mennessä. Maitotuotteet, liha ja viljat sekä niistä jalostetut tuotteet muodostavat jatkossakin kulutuskysynnän perustan. Rakenteen sisällä kuitenkin tapahtuu muutoksia, joihin ketjun toimijoiden pitää pystyä reagoimaan ja kannattaa reagoida. Kymmenen vuoden aikana ruokaketjun sisällä tapahtuvat muutokset ovat vauhdiltaan maltillisia, jolloin raaka-aineen tarjontaketjuja on mahdollista rakentaa jalostuskapasiteetin vahvistamiseksi tehtävien investointien vanavedessä.

Kysynnän rakenteessa tapahtuva muutos luo markkinoille kasvupotentiaalia. Merkittävä tunnistettu kasvupotentiaali on valmisruokien ja valmisaterioiden kysynnän kasvu. Valmisruokien jalostusarvo on raaka-aineita korkeampi. Samalla arvomuodostus siirtyy raaka-aineista suhteellisesti enemmän jalostuksen ja palveluiden suuntaan.

Ravitsemispalveluiden suhteellinen osuus elintarvikkeiden kulutuksesta kasvaa. Erilaisten ruoka- ja ravitsemispalveluiden kysynnän kasvu jatkuu tasaisena. Koronapandemian seurauksena kasvu jatkuu viime vuosikymmenen kasvua matalammalta tasolta. Valmisaterioiden ja ravitsemispalveluiden kysynnän kasvu muuttaa kokonaisuudessaan raaka-aineen tarjontaketjujen sekä kulutuskysynnän välistä yhteyttä. Päätökset kulutukseen päätyvistä raaka-aineista sekä niiden suhteista siirtyvät kuluttajalta enemmän palvelun tarjoajien tehtäväksi. Tällä on vaikutusta sekä yksityisessä kulutuksessa että julkisissa ruokapalveluissa.

Työpaikat ja osaaminen

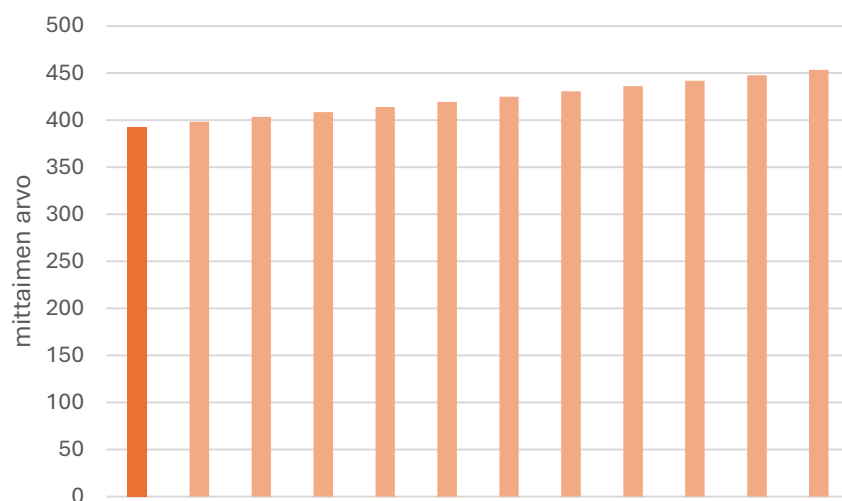
Toteutuneeseen kehitykseen perustuvan skenaarion mukaan elintarvikkeiden jalostusta harjoittavien yritysten tarjoamien työpaikkojen lukumäärä kasvaa Varsinais-Suomessa tulevan kymmenen vuoden aikana (Kuvio 31). Elintarvikkeiden jalostuksen suhteellinen merkitys pysyy nykyisellä tasolla.

Kuvio 31. Skenaario – elintarviketeollisuuden työpaikkojen lukumäärä Varsinais-Suomessa

Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus Varsinais-Suomen väestöstä on hieman suurempi kuin Suomessa keskimäärin. Kokonaisuudessaan Varsinais-Suomen suhteellinen koulutusaste on maan keskimääräistä korkeampi. Ainoastaan tutkijakoulutusasteen suorittaneen väestön suhteellinen osuus on keskimääräistä pienempi¹³. Tilastokeskuksen koulutustasomittarin mukaan koulutustaso Varsinais-Suomessa on noussut. Nousu on kuitenkin hidastunut kuluvan vuosikymmenen aikana.

Toteutuneeseen kehitykseen perustuvan skenaarion mukaan Varsinais-Suomen väestön suhteellinen koulutustaso kasvaa. Korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus kasvaa (Kuvio 32). Skenaarion perusteella Varsinais-Suomessa on tulevan kymmenen vuoden aikajaksolla tarjolla koulutettua työvoimaa ruokaketjun työpaikkoihin.

Kuvio 32. Skenaario – väestön koulutustasomittain 20 vuotta täyttäneelle väestölle¹⁴

¹³ <https://stat.fi/tilasto/vkour>

¹⁴ Mittain kuvaa perusasteen jälkeen suoritettua korkeimman koulutuksen keskimääräistä pituutta henkeä kohti.

Elintarvikkeita jalostavan teollisuuden suhteellinen asema Varsinais-Suomessa on vahva. Elintarviketeollisuuden toimipaikkojen ja työpaikkojen määrä on pysynyt vakaana. Sekä alkutuotanto että jalostus keskittyvät läntiseen Suomeen. Alkutuotannon ja sen raaka-ainevirtojen keskittyminen ohjaa myös teollisuuden investointeja. Elintarviketeollisuuden työpaikkojen määrä säilyy Varsinais-Suomessa vakaana. Samalla koulutetun työvoiman määrä maakunnassa kasvaa. Kasvu on kuitenkin aikaisempaa hitaampaa.

Yhteenveto

Valituille tuotantosuunnille luotujen skenaarioiden mukaan Varsinais-Suomen maataloudessa tapahtuvat muutokset ovat tulevan kymmenen vuoden aikavälillä maltillisia. Sektorin kehitys kiteytyy viime kädessä maatalousmaan käytössä tapahtuviin muutoksiin. Maatalousmaan käyttöä on varaa tehostaa sekä tuottavuuden kasvun että markkinoiden kysynnässä tapahtuvien muutosten seurauksena.

Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa keskittynyt läntiseen Suomeen sekä Uudellemaalle. Suhteellisesti suuri osa elintarviketeollisuuden toimipisteistä ja työpaikoista sijaitsee tällä vyöhykkeellä. Alkutuotanto ja jalostus keskittyvät maantieteellisesti lähelle toisiaan. Maataloustuotannon raaka-ainevirtojen keskittyminen ohjaa myös jalostavan teollisuuden investointeja.

Elintarvikkeet siirtyvät Suomessa kulutukseen pääasiassa päivittäistavarakaupan kautta. Noin 80 prosenttia elintarvikkeista myydään päivittäistavarakaupassa. Ravitsemispalvelut kattavat noin 20 prosenttia elintarvikemarkkinan yksityisestä kokonaiskulutuksesta. Kaupan keskusliikkeet muodostavat ruokaketjun keskeisimmät hankintaketjut. Erillisen tukkakaupan merkitys päivittäistavarakaupassa on pieni. Julkisten hankintojen osuus koko kotimaisen elintarvikeketjun rahavirrasta on noin neljä prosenttia. Julkisen sektorin rakennemuutosten seurauksena hankinnat ovat muuttuneet suuremmiksi ja kokonaisvaltaisiksi. Hankintojen koon kasvu johtaa siihen, että niihin vastaaminen vaatii eri toimijoilta aikaisempaa suuremmat ja kokonaisvaltaisemmat resurssit.

Kysynnän muutokset tapahtuvat pääasiassa nykyisen kysyntärakenteen sisällä. Ruokaketjun kokonaisuudessa elintarvikkeiden kysynnän rakenteessa ei tapahdu merkittäviä rakenteellisia muutoksia vuoteen 2035 mennessä. Maitotuotteet, liha ja viljat sekä niistä jalostetut tuotteet muodostavat jatkossakin kulutuskysynnän perustan. Rakenteen sisällä kuitenkin tapahtuu muutoksia, joihin ketjun toimijoiden pitää pystyä reagoimaan ja kannattaa reagoida. Kymmenen vuoden aikana ruokaketjun sisällä tapahtuvat muutokset ovat vauhdiltaan maltillisia, jolloin raaka-aineen tarjontaketjuja on mahdollista rakentaa jalostuskapasiteetin vahvistamiseksi tehtävien investointien vanavedessä.

Keskustelu

Varsinais-Suomen ruokaketju joutuu tulevan kymmenen vuoden aikana sopeutumaan toimintaympäristön epävarmuuteen. Ilmastonmuutoksen seurauksena alkutuotannon tuotantoedellytykset muuttuvat säärisikin kasvun seurauksena. Kasvukauden olosuhteet vaihtelevat nykyistä enemmän. Olosuhteiden muutos heiluttaa satotasoja kasvukausien välillä ja sisällä. Tämä kasvattaa myös tuotannon alueellisia eroja. Tuotantoon liittyvä epävarmuuden kasvu näkyy myös tuottajahinnoissa. Hinnoissa tapahtuvat muutokset välittyvät Suomeen maailmanmarkkinahintojen

kautta. Hintataso määräytyy kotimaisen kysyntä-tarjonta tilanteen pohjalta. Markkinahintojen vaihtelut kasvavat sekä satovuosien välillä että satovuosien sisällä. Vaihtelut korostuvat viljan ja öljykasvien tuottajainnoissa.

Varsinais-Suomen alkutuotannossa on potentiaali ja mahdollisuudet reagoida ruokaketjun muutoksiin vuoteen 2035 mennessä. Merkittävimmät muutosmahdollisuudet liittyvät maatalousmaan käyttöön. Pellon käyttöä voidaan tehostaa satotasojen kasvun seurauksena. Satotasojen noustessa vilja-alaa voidaan siirtää esimerkiksi ekosysteemipalveluiden tuottamiseen tai muille tuotantokasveille. Osa maatalousmaasta voidaan siirtää kokonaan pois maataloustuotannosta. Tämä mahdollistaa viljelyn vähentämisen ympäristön kannalta herkimmillä tuotantoalueilla, viljelyn monipuolistamisen sekä viljelykiertojen lisäämisen Raaka-ainetuotantoa voidaan sopeuttaa vastaamaan kysyntälähtöisiin uusiin tarjontaketjuihin.

Varsinais-Suomen viljantuotantoa korostavaa maankäyttöä on mahdollista muuttaa ilman merkittäviä vaikutuksia kotimaan viljamarkkinoihin. Vastaavasti viljan tuotannon ylläpitäminen on mahdollista tuottavuutta parantavien toimenpiteiden kautta. Viljan tuotannolle vaihtoehtoinen pellon käyttö on sidoksissa markkinavetoiseen raaka-ainekysyntään. Viljaa tuotetaan Suomessa paljon suhteessa markkinoiden kokonaiskysyntään. Kotieläinten lukumäärän lasku heikentää rehuviljan kysyntää entisestään. Elintarviketeollisuuden käyttämän viljan kysynnän kasvu ei riitä kompensoimaan tätä kehitystä täysimääräisesti.

Valkuaiskasvien tuotantoa voidaan kasvattaa samaa tahtia niiden jalostuskapasiteetin kasvun kanssa. Tämä vaatii kuitenkin ensin uusia investointeja raaka-aineen jalostukseen. Kokonaisuudessaan Varsinais-Suomessa on mahdollista vastata kysynnän kasvuun kaikissa tarkastelluissa tuotantosuosunnissa. Herneen tuotannon kasvun jatkuminen nykyistä vauhtia johtaa siihen, että markkinoille tuleva tarjonta ylittää sen kysynnän. Kysynnän kasvun pullonkaula on jalostuskapasiteetin puute. Osassa tuotantosuosuntia tuotantoa joudutaan sopeuttamaan laskevaan kysyntään. Varsinais-Suomen kannalta keskeisin laskevaan kysyntään sopeuttava tuotanto on sianlihantuotanto.

Elintarvikkeita jalostavan teollisuuden suhteellinen asema Varsinais-Suomessa on vahva. Elintarviketeollisuuden toimipaikkojen ja työpaikkojen määrä on pysynyt vakaana. Sekä alkutuotanto että jalostus keskittyvät läntiseen Suomeen. Alkutuotannon ja sen raaka-ainevirtojen keskittyminen ohjaa myös teollisuuden investointeja. Elintarviketeollisuuden työpaikkojen määrä säilyy Varsinais-Suomessa vakaana. Samalla koulutetun työvoiman määrä maakunnassa kasvaa. Kasvu on kuitenkin aikaisempaa hitaampaa.

Kysynnän rakenteessa tapahtuva muutos luo markkinoille kasvupotentiaalia. Merkittävä tunnistettu kasvupotentiaali on valmisruokien ja valmisaterioiden kysynnän kasvu. Valmisruokien jalostusarvo on raaka-aineita korkeampi. Samalla arvonmuodostus siirtyy raaka-aineista suhteellisesti enemmän jalostuksen ja palveluiden suuntaan.

Ravitsemispalveluiden suhteellinen osuus elintarvikkeiden kulutuksesta kasvaa. Erilaisten ruoka- ja ravitsemispalveluiden kysynnän kasvu jatkuu tasaisena. Koronapandemian seurauksena kasvu jatkuu viime vuosikymmenen kasvua matalammalta tasolta. Valmisaterioiden ja ravitsemispalveluiden kysynnän kasvu muuttaa kokonaisuudessaan raaka-aineen tarjontaketjujen sekä kulutuskysynnän välistä yhteyttä. Päätökset kulutukseen päätyvistä raaka-aineista sekä niiden suhteista siirtyvät kuluttajalta enemmän palvelun tarjoajien tehtäväksi. Tällä on vaikutusta sekä yksityisessä kulutuksessa että julkisissa ruokapalveluissa.

Lähteet

Arovuori, K. 2025. Tuottajat omistavat maitoketjun – maitosektori Suomessa. PTT raportteja 302. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/julkaisut/tuottajat-omistavat-maitoketjun-maitosektori-suomessa/>

Jansik, C. 2025. Kotimarkkinakeskeisyys on lihaketjun suurin haaste – lihasektori Suomessa. Luonnonvarakeskus. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025060662176>

Jansic, C., Jaakkonen, A., Suojala-Ahlfors, T., Mattila, T. & Niemi, J. 2025. Puutarhatilojen tuottavuus on korkea – puutarhasektori Suomessa. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025060662179>

Karikallio, H. & Arovuori, K. 2025. Selvitys tukkukaupan roolista ja taloudellisesta merkityksestä elintarvikeketjussa. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2025:5. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/562e3d1e-b96d-412d-ba0b-d189c862f1d3/content>

Yli-Liipola, M., Kinnunen, P., Forsman-Hugg, S. & Kujala, P. 2025. Viljaketjun hajanaisuus vaikeuttaa lisäarvon kasvattamista – viljasektori Suomessa. PTT raportteja 301. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/julkaisut/viljaketjun-hajanaisuus-vaikeuttaa-lisaarvon-kasvattamista-viljaketjun-toimialakuvaus/>

Tilastolähteet

Käytössä oleva maatalousmaa. Luonnonvarakeskus. <https://www.luke.fi/fi/tilastot/kaytossa-oleva-maatalousmaa>

Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne. Luonnonvarakeskus. <https://www.luke.fi/fi/tilastot/maatalous-ja-puutarhayritysten-rakenne>

Ravintotase. Luonnonvarakeskus. <https://www.luke.fi/fi/tilastot/ravintotase>

Satotilasto. Luonnonvarakeskus. <https://www.luke.fi/fi/tilastot/satotilasto>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kansantalouden vuositilinpito [verkkojulkaisu]. ISSN=2954-0828. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 18.12.2025]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vtp>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Teollisuustuotanto [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-6389. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 18.12.2025]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tti>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutusrakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4586. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 18.12.2025]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vkour>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=2342-6217. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 18.12.2025]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/yrti>